במה אשה פרק ששי שבת

אין בה משום עטרות כלות ושמואל אמר כבלא דעבדא תנן ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו לא קשיא [א]הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה במאי אוקימתא להא דשמואל דעבד ליה רביה בחותם שבכסותו אמאי לא דילמא מיפסק ומירתת ומיקפל ליה ומחית ליה אכתפיה כדרב יצחק בר יוסף דא"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן [ב]היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתפיו בשבת חייב חטאת וכי הא דא"ל שמואל לרב חיננא בר שילא כולהו רבנן דבי ריש גלותא לא ליפקו בסרבלי חתימי לבר מינך דלא קפדי עליך דבי ריש גלותא: גופא אמר שמואל יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו תניא נמי הכי [ג]יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו ורמינהו לא יצא העבד בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו [ד]זה וזה אין מקבלין טומאה ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו [ה]זה וזה מקבלין טומאה [ו]ולא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבכסותה ולא בזוג שבצוארה זה וזה אין מקבלין טומאה לימא הא דעבד ליה רביה הא דעבד איהו לנפשיה לא אידי ואידי דעבד ליה רביה וכאן [ז]בשל מתכת וכאן בשל טיט וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דבר המקפיד עליו רבו אין יוצאין בו דבר שאין מקפיד עליו יוצאין בו ה"נ מסתברא מדקתני זה וזה אין מקבלין טומאה אי אמרת בשלמא של מתכת הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה אלא אי אמרת בשל טיט תנן הני הוא דלא מקבלי טומאה הא כלים דידהו מקבלי טומאה והא [ח]תניא [ט]כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים אלא ש"מ של מתכת ש"מ: אמר מר ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו [י]זוג שבצוארו אמאי לא דילמא מיפסיק ואתא לאיתויי זוג שבכסותו נמי ליחוש דילמא מיפסיק ואתי לאיתויי הכא במאי עסקינן דמיחא ביה מומחא וכדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר [כ]רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא ארוג לא גזרו: אמר מר לא תצא בהמה לא בחותם שבצוארה ולא בחותם שבכסותה ולא בזוג שבצוארה ולא בזוג שבכסותה זה וזה אין מקבלין טומאה וזוג דבהמה אין מקבלין טומאה ורמינהו זוג של בהמה טמאה

ושל

אין בה משום עטרות כלות. דגזרו עליהן שלא תצא כהן מחורבן ואילך משום צער במס' סוטה (דף מט.): ושמואל אמר. כבול דמתני' כבלא דעבדא ופליג אדר' אבהו: חותם שבצוארו. הוא כבלא דעבדא והיו עושין אותו משל טיט: דעביד ליה רביה. אית ליה אימתא ולא שקיל ליה מצוארו להוליכו בידו: מיפסק. החותם ונשבר ומירתת מרבו שלא יאמר שהוא נטלו להראות בשוק שהוא בן חורין: ומקפל ליה. הטלית על כתפיו כדי שלא יראה מקום החותם ולא יביטו שנפל ודמי הטלית על כתפו כמשוי: חייב חטאת. דאינו תכשיט אלא בזמן שלובשו דרך מלבוש: כולהו רבנן לא ליפקו בסרבלי חתימי. היו עושין חותמות לטליתות שלהן כעין עבדים להראות שהן כפופין לריש גלותא לא ליפקו דאי מפסקי מרתתי ומקפלי להו: דלא קפדי עלך. אם תלך בלא חותם: יוצא העבד בחותם שבצוארו. ובשל טיט דלא קפיד עליה לאתויי ואי משום דמירתת מאי מורבא נפקא מינה משום אימתא דרביה לא מייתי ליה בידיה דהא לאו הוכחה היא לעבדות אלא כשישנו על צוארו או בכסותו: וזה וזה אין מקבלין טומאה. דלאו לנוי עביד שיהא טמא משום תכשיט ואע"ג דבשל מתכת מוקמינן לה להא לקמן מיהו לאו לנוי דיליה הוא אלא לגנאי וכלי תשמיש נמי לא הוי: זוג. לנוי עביד: ולא בזוג שבצוארו אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו. לקמיה מפרש טעמא: מקבלין טומאה. שתכשיט הוא: שבכסותה. עושים לסוסים מעילין שלא יטנפו: לא תצא. כדאמרינן באידך פרקין (ד' נד:) דמתחזי כמאן דאזיל לחינגא: אין מקבלין טומאה. דאין תכשיט לבהמה: לא אידי ואידי דעבד ליה רביה. ואע"ג דכבול דמתניתין אוקימנא בדעבד איהו לנפשיה התם הוא דאיכא לאוקמיה בסתם חותמות של טיט דאי מיתבר אין מקפיד עליו להביא שבריו לבית אדונו הלכך ליכא לאוקמיה בדעבד ליה רביה דאי עבד ליה רביה לא הוה מיתסר דכל זמן שלא נפסק לא שקיל ליה מצוארו משום אימתא דרביה ואי מיפסק לא קפיד עליה בעליו משום פסידא דליכא פסידא הלכך לא מייתי ליה אבל הך לא איכא לאוקמא בשל טיט כדמסתברא לקמן מסיפא הלכך אפילו עבד ליה רביה נמי אסור דאי מיפסק קפיד עליה משום פסידא ומירתת עבד ומייתי ליה בידיה: דבר המקפיד עליו רבו. אם יאבד לא יצא דאי מיפסיק מייתי ליה: מסתברא. דבשל מתכת קאי מדאיצטריך למיתני אין מקבלין טומאה וטעמא משום דלאו לנוי עבידא: הני הוא דלא מקבלין טומאה. משום דלאו כלים נינהו הא שאר כלי מתכות מקבלין: כלים דידהו. דמתכות: אלא אי אמרת. כלים דידהו כלי העשוי מטיט כזה שאינו מצרפו בכבשן מעשה ידי יוצר דניהוי קרוי כלי חרס אלא כלי אדמה מי מקבל טומאה בתמיה: כלי גללים. [*] צפיעי בקר שעשה מהן כלי: דמיחא מומחא. שארגו בבגד ותו לא מיפסיק: לא גזרו. לצאת בו ודרב הונא לענין אריג כי האי גוונא נמי איתמר דאשמעינן דלא חיישינן תו דלמא מיפסק:

ושל

והאמר שמואל יוצא העבד בחותם כו'. ולא בעי לאוקמי מתניתין בחותם שבכסותו דניחא ליה לאוקמה בדעבד איהו לנפשיה ואיירי מתני' בכל חותמות: הא דעבד איהו לנפשיה. קשה לרשב"א אמאי שריא מתני' בדעבד איהו לנפשיה בחצר כיון דליכא קפידא דרבו וי"ל דאיכא קצת קפידא אבל לא כל כך כמו נעבד ליה רביה: במאי אוקימתא להא דשמואל בדעבד ליה רביה כו'. אבל אי איירי בדעבד איהו לנפשיה אתי שפיר דבצוארו ליכא למיחש דלמא פסיק ליה בידים כדי שלא יביטו הרואין שהוא עבד אבל בכסותו איכא למיחש דלמא מקפל טליתו לכסות החותם ולא ידע דיש בזה חיוב חטאת אבל בדעבד ליה רביה משום אימתא דרביה ירא לקפל והשתא נמי ידע הש"ס לדרב יצחק אלא דלא ידע שיש לחוש דילמא מיפסיק ובתר דמשני מייתי דרב יצחק ונחת לפרושי שיש חיוב חטאת בקיפול: דילמא מיפסק ומרתת ומקפל ליה. דניחא ליה טפי שיהיה מקופל משיראה רבו שנפסק לגמרי ויסבור שבמזיד פסקו למרוד בו: לא תצא בהמה כו'. דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא כדפי' בקונ' דלא מצינן למימר משום דילמא מיפסיק ואתי לאתויי דהא לעיל (דף נד:) מפרש דזוג אסור משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא ולא קאמר דלמא מיפסק דומיא לחותם: מאי שנא זוג שבצוארו דלמא מיפסיק ואתי לאתויי. והא דתנן לקמן (דף סו:) בני מלכים יוצאין בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים בהווה אומר ר"י דמיירי בזוגין יקרים שיוצאין בהן בני מלכים כגון של כסף ושל זהב דליכא למיחש בהו דילמא מיפסיק דמסתמא תקועין הן יפה בשלשלאות של כסף והכא מיירי בזוג דעלמא דומיא דזוג של בהמה ולמאי דמוקי לה בגמרא באריג בכסותו אתי נמי שפיר: הב"ע דמחי. וא"ת כי היכי דזוג איירי במחי הכי נמי איירי חותם שבכסותו במחי ואם כן אמאי אסור וי"ל דזוג מותר לפי שדרך לאורגו בבגד שאין שום בגד שלא יהא ראוי לנוי ותכשיט כזה ולא הטריחוהו לפוסקו מכל בגדים ולגנות הבגד אבל חותם אין דרך לעשותו בכל הבגדים שאינו יפוי הבגד ולכך גזרו חכמים אפילו באריג בכסותו שיהא צריך לפוסקו אטו היכא שאין אריג וא"ת אדמפליג בין זוג שבצוארו לזוג שבכסותו ליפלוג בזוג שבכסותו גופיה בין מחי ללא מחי ויש לומר דניחא ליה לאשמעינן דזוג שבצוארו אסור אפילו בחתיכת הבגד שסביב צוארו ואינה יכולה ליפול אלא ע"י חתיכה: כדרב הונא כו'. ואע"ג דמילתא דרב הונא אייתי לעיל (דף נ.) גבי תלילה מדקאמר כל שהוא אריג משמע דה"ק בין לענין תלילה בין לענין דלמא מיפסיק לא חיישינן באריג: [*] אע"פ שחברו בדלת וקבעו במסמרים טמא. והא דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כד.) סדין שעשאו וילון טהור מן המדרס לאו משום קביעות גרידא טהור אלא מיירי שעשה שום שינוי מעשה. והא דאמר בנגמר הדין (סנהדרין דף מח.) כפה שנתנתו לספר טהור מן המדרס אף על פי שלא עשתה שום שינוי מעשה כיון דנאסר בהנאה ע"י כן חשוב כשינוי מעשה:

אין

מסורת הש"ס

א) לקמן קמו., ב) [כלים פי"א מ"ח ע"ש] מנחות סט: [ושם איתא דבר זה בשם דאמר מר כלי אבנים], ג) מ"ש וזג שבצוארו דלא דילמא כו' כנ"ל. רש"ל, ד) [לעיל נ.], ה) שייך לע"ב.

רבינו חננאל

הא דאמר שמואל יוצא העבד בשבת בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו, הא והא בחותם דעבד ליה רביה. ובחותם שבכסותו אמאי לא נפיק, חיישינן דילמא מיפסיק ומירתת מרביה ומקפל לכסותיה ומנח ליה אכתפיה, וכר' יוחנן דאמר היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתיפו בשבת חייב חטאת. וכדאמרו ליה לרב חנינא בר שילא רבנן כולהו לא ליפקו בסרבלא חתימה, פי' דת המלך היתה באותה העת כל הקונה סרבלא מייתי לה גבי מוכס ויהיב ליה מיכסיה וחותם עליה במטבע של אינך, כדי לידע שניטל מיכסא, וכל טלית שנמצאת בלא חותם אינך בכנפיה, נתפש לובשה [עליה] כגנב המכס, הלכך מתיירא כל אדם לצאת בטלית שתלוי עליה חותם זה, חיישינן שמא יפסק החותם ומפני פחדו מן המוכס יסירה (מעליה) [מעליו] ויקפלה וישאנה על כתיפו כמשא. לפיכך אסורה [נ"א: אסרו] לכל אדם לצאת בטלית שיש עליה חותם. אבל רב חנינ' בר שילא שיש לו נשיאות פנים ואינו חושש מן המוכס מותר לו לצאת בטלית שיש בה חותם שאם יחתך החותם אינו חושש, שאינו מתיירא מן המוכס ולא מוולתו. ומפני זה הטעם אסר שמואל לצאת העבד בחותם שעשה לו רבו בכסותו. תנ"ה יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו. איני והא תנינן לא יצא העבד לא בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו, וזה וזה אין מקבלין טומאה כו'. ושנינן הא והא דעביד ליה רביה ולא קשיא הא דתאני יוצא בחותם של טיט דאין רבו [מ]קפיד עליו, ואי נפיל לא מייתי ליה בשבת, והא דתאני לא יצא, בחותם של מתכת דקפיד עליה רביה, ואי נפיל איידי דמירתת מרביה מייתי לה בשבת, הילכך לא [יצא]. הכי נמי מסתברא מדקאתני זה וזה, כלומר לא חותם שבצואר ולא חותם שבכסות, אין מקבלין טומאה, אי אמרת בשלמא של מתכת הני חותמות הוא דלא מקבלי טומאה, הא שאר כלי מתכות מקבלי טומאה, אלא אי אמרת של טיט הן, הני חותמות כלים דידהו לא מקבלי טומאה דאינון כלי אדמה, וקיימא לן כלי גללים כלי אבנים [ו]כלי אדמה לא מקבלי טומאה, חותמות דידהו מיבעיא, אלא לאו שמע מינה חותמות של מתכת הן שמע מינה. זוג שבכסותו אמאי שארי ליה רבנן, אוקמנא משום אריג וכדרב הונא בריה דרב יהושע דאמר כל שהוא משום אריג לא גזרו ביה רבנן. ירושלמי רב הונא מוריה לאיתתיה דריש גלותא מיתן לברה דדהבא על קליפיט[ה]. רבי יוחנן הורי[ן] מיתן מרגליתא על פר[גותא]. [ואקשינן] מהא דתנינן בזוג של בהמה, וזה וזה אין מקבלין טומאה [ורמינהו זוג של בהמה] טמאה וכו'.

עין משפט
נר מצוה

יא א ב מיי' פי"ט מהל' שבת הל' יח [וסמ"ג] סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף א' בהג"ה:
יב ג מיי' פ"ט מהל' כלים הלכה ט:
יג ד שם הלכה ח:
יד ה מיי' פ"כ מהל' שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף יג:
טו ו מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שה סעיף א' בהג"ה:
טז ז מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כלי גללים צפיעי בקר. ע"ל דף טז ע"ב ברש"י ד"ה גללים. ועי' מנחות סט ע"ב תד"ה כלי גללים:

מוסף רש"י

היוצא בטלית מקופלת. לאחר שנטנה על ראשו הגביה שפוליה על כתפיו (לקמן קמז.). חייב חטאת. שאין זה דרך מלבוש (שם). כלי גללים. כלי גללי בהמה (מנחות סט: לו: שיש (לעיל טז:).